

Strategaeth Troseddwyr Ifanc Cymru Gyfan: Cynllun Cyflenwi 2009–11

PHOTO REDACTED DUE TO THIRD PARTY RIGHTS OR OTHER LEGAL ISSUES

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Youth Justice Board
Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid

CYNNWYS

Cyflwyniad	3
Cyflenwi <i>Strategaeth Troseddwyr Ifanc Cymru Gyfan</i> o 2009	4
Blaenoriaeth 1: Atal troseddu tro cyntaf	7
Blaenoriaeth 2: Lleihau aildroseddu	9
Blaenoriaeth 3: Cadwraeth ddiogel lle bo angen, yn arwain at adsefydlu effeithiol	12
Blaenoriaeth 4: Cynyddu ymgysylltiad â dysgu a chyflogaeth	15
Blaenoriaeth 5: Cynyddu mynediad i lety addas	18
Blaenoriaeth 6: Mynediad amserol at wasanaethau sgrinio, asesu a thriniaeth am gamddefnyddio sylweddau	20

© YJB 2009

Ni chaniateir defnyddio deunydd at ddibenion masnachol.

ISBN: 978-1-906139-61-2

CYFLWYNIAD

Cyhoeddwyd *Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan* (y Strategaeth) ar y cyd gan Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid yn 2004. Amlinellai ymagwedd gyfannol at gyfiawnder ieuenctid o un pen i'r llall yng Nghymru ac fe'i seiliwyd ar gred y ddau gorff fod atal yn well na gwella ac y dylid trin pobl ifanc fel plant yn gyntaf a throseddwy'r yn ail.

Y sylfaen i'r strategaeth oedd Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'i ofyniad am ystyried hawliau plant a phobl ifanc.

Mae llawer wedi'i gyflawni yn sgil y strategaeth ond gallwn wneud mwy i wella effeithiolrwydd cyflenwi'r gwasanaeth cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru a gwella cyfleon bywyd plant a phobl ifanc o fewn y system cyfiawnder ieuenctid a rhai sydd mewn perygl o fynd i mewn i'r system.

Mae'r profiad sydd gennym rhyngom o weithio gyda gwasanaethau cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru, eu cynghori a'u monitro, wedi dangos inni fod angen dull o weithredu mwy pendant a rhagweithiol i hyrwyddo rheolaeth ac arweinyddiaeth effeithiol ar lefel leol. Dim ond trwy berchnogaeth gorfforaethol a chyfrifoldeb corfforaethol dros ateb anghenion y plant a phobl ifanc hyn y gallwn sicrhau bod mwy ohonynt yn gallu cael yr hyn y mae ganddynt hawl gyffredin iddo.

Gwyddom mewn rhannau o Gymru fod ymarfer rhagorol yn methu â chyflawni ei lawn botensial i leihau ymhellach y niferoedd o blant a phobl ifanc o fewn y system gyfiawnder ieuenctid oherwydd bod diffyg cyfranogiad weithiau gan gynrychiolwyr uwch o asiantaethau sy'n bartneriaid hanfodol yn y gwaith o gyflenwi gwasanaethau cyfiawnder ieuenctid.

Mae'n amlwg ei bod yn bryd cymryd stoc, dathlu'r hyn a gyflawnwyd gennym ond cydnabod hefyd fod yn rhaid inni barhau i gydweithio i ddiogelu plant a phobl ifanc bregus rhag canlyniadau niweidiol troseddu.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid wedi adolygu ac adnewyddu peirianweithiau cyflenwi *Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan*. Mae'r cynllun cyflenwi hwn yn disgrifio'r newidiadau rydym wedi'u gwneud, gan amlinellu'r themâu a gaiff flaenoriaeth gennym a'r camau a gymerwn. Mae'n dangos hefyd sut y bwriadwn weithio gyda Llywodraeth y Deyrnas Unedig i ddatblygu'r agweddau hynny ar y system cyfiawnder troseddol sy'n berthnasol i Gymru a Lloegr, fel y *Cynllun Gweithredu ar Droseddau Ieuenctid*.

CYFLENWI STRATEGAETH TROSEDDWYR IFANC CYMRU GYFAN O 2009

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi ad-drefnu'r modd y bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid yn cydweithio ac yn gweithio gyda'n partneriaid er mwyn cyflawni'r amcanion a restrir yn y Strategaeth. Rydym wedi nodi chwe maes blaenoriaeth y byddwn yn canolbwyntio arnynt dros y blynyddoedd sydd i ddod.

Mae'r modd y mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid yn monitro'r system cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru wedi'i deilwra i gyd-fynd â'r blaenoriaethau hyn. Rydym wedi addasu nifer y dangosyddion perfformiad cyfiawnder ieuenctid i gyfateb i'n meysydd blaenoriaeth ac wedi ailgynllunio dangosyddion sy'n berthnasol i feysydd polisi datganoledig gan sicrhau eu bod yn mesur cymaint ag sy'n bosibl o ganlyniadau go iawn i blant. At hynny, rydym wedi gwneud yn siŵr, lle bynnag y gallem, y caiff Set Dangosyddion Cyfiawnder Ieuenctid Cymru (SDCIC) ei chynrychioli mewn fframweithiau perfformiad eraill er mwyn hyrwyddo perchnogaeth uwch i'n hamcanion ar lefel leol.

Set dangosyddion Cyfiawnder Ieuenctid Cymru fel y'i cynrychiolir mewn fframweithiau eraill

Rhif SDCIC	Dangosydd Perfformiad	Wedi'i gynnwys yn
1	Lleihau'r nifer sy'n dod i mewn am y tro cyntaf i'r system cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth • Asesu'r Heddlu a Diogelwch Cymunedol • Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc
2	Lleihau aildroseddu a brofwyd ymysg pobl ifanc.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth • Cytundeb Gwasanaeth Cyhoeddus 23 • APACS • Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc
3	Lleihau'r gyfran o bobl ifanc a farnwyd yn euog yn y llys a gaiff eu dedfrydu i gadwraeth.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth
4	Cael mwy o bobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru i ymroi i addysg, hyfforddiant a chyflogaeth.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth • Cynlluniau Plant a Phobl Ifan • Fframwaith Perfformiad Llywodraeth Leol

Rhif SDCIC	Dangosydd Perfformiad	Wedi'i gynnwys yn
5	Sicrhau y gall mwy o bobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuencid yng Nghymru gael mynediad i lety addas.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth • Fframwaith Perfformiad Llywodraeth Leol
6	Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuencid yng Nghymru y nodwyd bod ganddynt anghenion camddefnyddio sylweddau yn cael mynediad amserol at wasanaethau asesu a thriniaeth arbenigol priodol.	<ul style="list-style-type: none"> • Y Strategaeth • Fframwaith Perfformiad Llywodraeth Leol • Dangosyddion perfformiad allweddol camddefnyddio sylweddau

Gan ymgynghori â Llywodraeth y Cynulliad, mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid wedi adolygu fformat a swyddogaeth y cynllun cyfiawnder ieuencid statudol yng Nghymru i'w wneud yn fwy canolog i'r sefyllfa strategol leol. At hynny, mae'r modd y dadansoddwn Gynllun Cyfiawnder Ieuencid newydd Cymru'n caniatáu inni reoli'r ystod gyfoethog o wybodaeth am gyflenwi gwasanaethau a roddir inni gan ein timau troseddau ieuencid yng Nghymru. Mae hyn yn golygu y gallwn osod blaenoriaethau gwella, cynllunio'n cefnogaeth i wasanaethau cyfiawnder ieuencid a phartneriaethau lleol eraill a rhannu enghreifftiau o ymarfer addawol. Mae'n caniatáu hefyd inni ddeall yr hanes y tu ôl i'r hyn a ddywed dangosyddion SDCIC wrthym er mwyn gweithio ar draws y llywodraeth tuag at ddatblygu polisi cyfiawnder ieuencid seiliedig ar dystiolaeth.

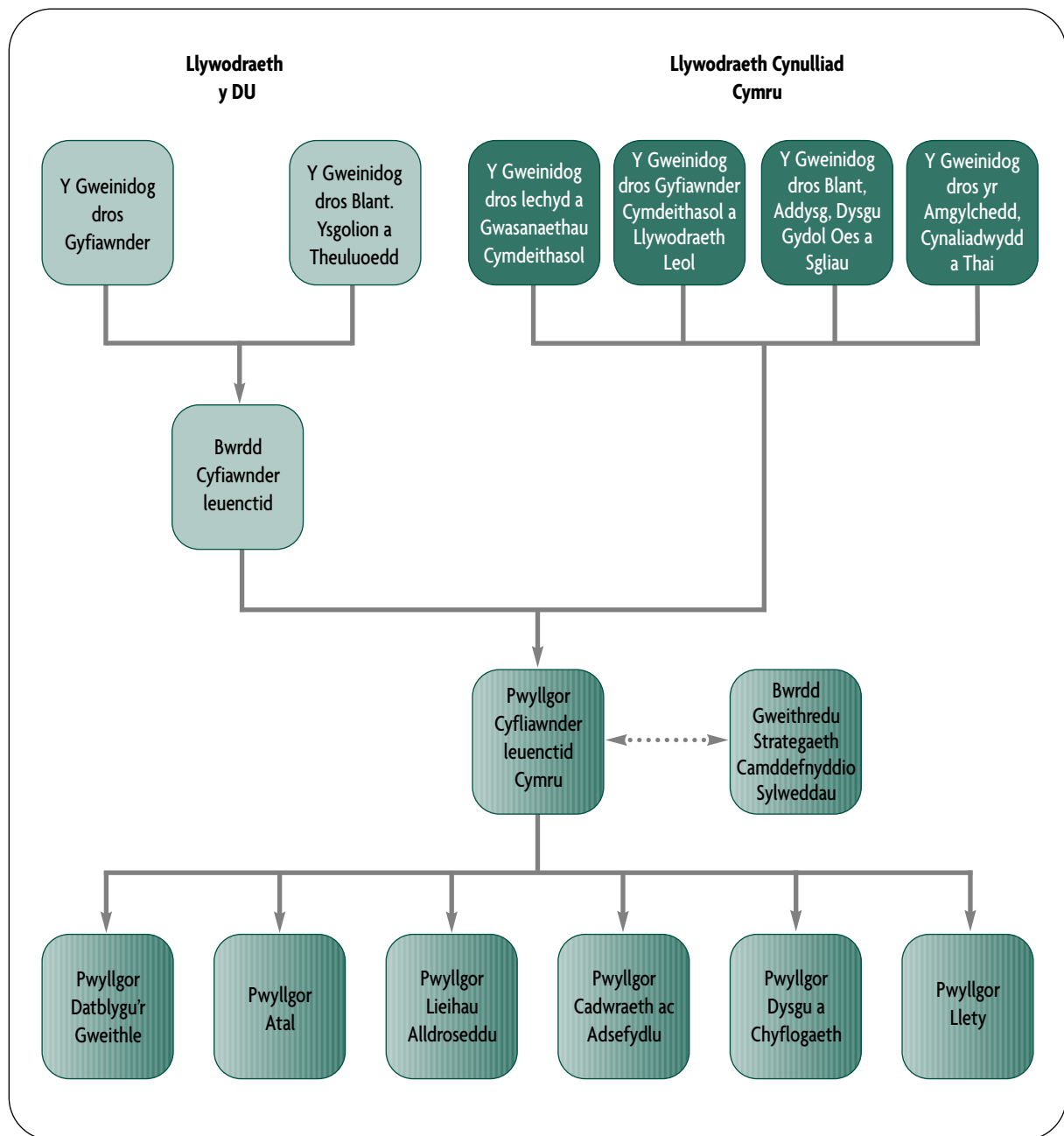
Rydym hefyd wedi newid y ffordd y bydd Pwyllgor Cyfiawnder Ieuencid Cymru'n goruchwyllo'r camau a gyflawnir yn ein meysydd blaenoriaeth.

Pwyllgor Cyfiawnder Ieuencid Cymru

Grŵp traws-lywodraethol yw Pwyllgor Cyfiawnder Ieuencid Cymru sy'n cynghori'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid a Llywodraeth Cynulliad Cymru ar weithrediad *Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan*. O fis Ebrill 2009 caiff ei swyddogaeth ei hehangu i roi cyfeiriad a threfn graffu i nifer o is-bwyllgorau, y bydd pob un ohonynt yn canolbwyntio ar berfformiad ac ymarfer da o fewn un o'n meysydd blaenoriaeth. Credwn y rhydd hyn ddolen hanfodol rhwng uwch gynrychiolwyr llywodraeth leol, cyflenwad y gwasanaeth ar lawr gwlad, gwella perfformiad a datblygu polisi ar sail tystiolaeth.

Rydym wedi ad-drefnu'r gwaith o gyflenwi *Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan* mewn modd a fydd yn caniatáu inni ganolbwyntio ar y meysydd a gaiff yr effaith fwyaf ar leihau troseddu a lleihau'r defnydd o gadwraeth i blant a phobl ifanc.

Pwyllgor Cyfiawnder Ieuentid Cymru: diagram Trefn Reoli

BLAENORIAETH 1: ATAL TROSEDDU TRO CYNTAF

Amcanion Strategaeth Troseddwyd Ifanc Cymru Gyfan 2004

Yn *Strategaeth* 2004, fe amlinellwyd ein bwriad i nodi plant a phobl ifanc a oedd mewn perygl o droseddu a darparu ystod o raglenni effeithiol a phriodol i'w cael i ail-ymgysylltu ac i'w troi oddi wrth ymddygiad troseddol. Roeddem yn dymuno cyflawni hyn drwy annog cydweithio rhwng partneriaethau ar lefel leol i sicrhau y byddai unrhyw ymateb i angen a ganfyddid yn un priodol.

Cydnabuwyd mai'r ffordd fwyaf effeithiol o osgoi dal pobl ifanc mewn cadwraeth yn y tymor hir yw eu hatal rhag mynd i mewn i'r system cyfiawnder troseddol yn y lle cyntaf a chadw cymaint ag y gellir ohonynt ar lefelau ymyrryd cynharach.

Am y rhesymau hyn, yn 2006 bu i ni sefydlu targed ar y cyd i gwtogi 5% ar nifer y rhai a ddeuai i mewn i'r system cyfiawnder ieuenctid am y tro cyntaf yn 2008.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Mae nifer y rhai a ddaeth i mewn am y tro cyntaf i'r system cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru wedi gostwng 14.14% rhwng 2005/06 a 2007/08. Mae hyn yn golygu y daeth 767 yn llai o blant a phobl ifanc i mewn i'r system cyfiawnder troseddol ffurfiol.
- Yn ein dogfen *Atal Troseddau Ieuenctid yng Nghymru: Cyfarwyddyd Strategol*, a gyhoeddwyd yn 2008, disgrifiwyd dwy haen o weithgaredd atal troseddau ieuenctid; sef haen un, gwaith ailgyfeirio, a haen dau, rhaglenni wedi'u targedu. Yn unol â hyn, mae Llywodraeth y Cynulliad wedi cefnogi ystod o ymyriadau ailgyfeirio fel rhan o'r Gronfa Cymunedau Diogelach ac mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid wedi noddi SPLASH Cymru, sy'n cyflenwi ymyriadau ailgyfeirio wedi'u targedu'n ddaearyddol bob blwyddyn mewn 15 o awdurdodau lleol ledled Cymru.
- Rydym wedi hyrwyddo gwaith i dargedu'n effeithiol y rhai sydd mewn mwyaf o berygl o droseddu drwy hybu prosesau nodi aml-asiantaeth a gweithio mewn partneriaeth i gyflenwi pecynnau cefnogaeth unigol i'r unigolion hyn. I wneud hyn rydym wedi cefnogi 11 o raglenni cynnwys a chefnogi ieuenctid a 9 prosiect cynnwys ieuenctid. Mae'r rhaglenni hyn, a ariennir gan y Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid a Llywodraeth Cynulliad Cymru, yn dod â gwasanaethau cyfiawnder ieuenctid, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc ar Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol at ei gilydd i atal plant a phobl ifanc rhag dod i mewn i'r system cyfiawnder ieuenctid. Yn 2007/08 gweithiodd y cynlluniau hyn gyda thros 8000 o blant a phobl ifanc a oedd mewn perygl o fynd i mewn i'r system cyfiawnder troseddol.
- Rydym hefyd wedi cefnogi dull adferol newydd o blismona yng Ngogledd Cymru. Mae'r Ddarpariaeth Adferol i Ieuenctid yn cael ei rhoi ar bawf fel modd i roi cyfle i swyddogion unigol ganiatáu i

ddioddefwyr a throseddwyr gyrraedd atebion trwy gyfryngu er mwyn unioni'r niwed a wneir gan droseddu. Mae hyn yn golygu y daw plant a phobl ifanc wyneb yn wyneb â chanlyniadau eu hymddygiad heb o reidrwydd gael eu tynnu i mewn i'r system cyfiawnder troseddol.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Er gwaethaf y ffaith y cafwyd lleihad yn genedlaethol yn y niferoedd a ddaeth i mewn i'r system cyfiawnder ieuenctid am y tro cyntaf yn y tair blynedd diwethaf, y mae ardaloedd yng Nghymru o hyd lle na ddigwyddodd hyn. At hynny, gallai'r llwyddiannau mawr a welsom mewn ardaloedd eraill olygu y bydd yn anodd cynnal gostyngiad parhaus.

Er mwyn ymateb i'r heriau hyn, byddwn:

- ar y cyd â'r Pwyllgor Atal, yn adeiladu ar wybodaeth a geir o Gynlluniau Cyfiawnder Ieuenctid Cymru 2008–09 ac yn nodi'r rhesymau pam mae rhai rhannau o Gymru'n dal i weld cynnydd yn niferoedd troseddwyr tro cyntaf
- yn ehangu cyrhaeddiad SPLASH Cymru trwy drefnu ei fod ar gael i holl ardaloedd y Strategaeth Troseddwyr Ifanc yng Nghymru a chaniatáu mwy o hyblygrwydd i bartneriaethau lleol i'w gyflenwi
- yn parhau i ariannu, monitro a chefnogi rhaglenni atal wedi'u targedu yng Nghymru; ac
- yn gweithio gyda gwasanaethau'r Heddlu yng Nghymru i beilota a chyflwyno'r Ddarpariaeth Adferol i Ieuenctid.

BLAENORIAETH 2: LLEIHAU AILDROSEDDU

Amcanion Strategaeth Troseddwy Ifanc Cymru Gyfan 2004

Pan ddaw plentyn neu berson ifanc i mewn i'r system cyfiawnder troseddol mae'n rhaid inni nodi achosion eu hymddygiad troseddol er mwyn cynllunio rhaglenni ymyrryd a fydd yn helpu i'w hatal rhag troseddu eto. Er mwyn gwneud hyn dibynnwn ar wasanaethau cyfiawnder ieuencid lleol o ansawdd da, gyda chefnogaeth dda. Mae cefnogaeth i'r gwasanaethau hyn yn bwysig ar lefel genedlaethol ond yn hanfodol ar lefel leol lle rhaid iddynt gael eu cydnabod fel cyfranogwyr llawn mewn Partneriaethau Diogelwch Cymunedol a Phartneriaethau Plant a Phobl Ifanc fel ei gilydd.

Yn y Strategaeth fe ymrwymasom i hyrwyddo cydweithio effeithiol rhwng partneriaethau ar lefel leol. Roeddem yn awyddus nid yn unig i hwyluso cyflenwi dedfrydau cymunedol priodol, cadarn a chredadwy, ond hefyd i sicrhau y darperid y cymorth a'r gwasanaethau y mae gan bobl ifanc hawl i'w cael fel rhan o'r ymyriadau hyn. Roeddem yn dymuno i sylw arbennig gael ei roi i anghenion ieuchyd meddwl pobl ifanc er mwyn sicrhau na chaent eu trin yn amhriodol gan y system cyfiawnder ieuencid.

Gan gydnabod natur aml-ddisgyblaethol timau troseddau ieuencid, roeddem yn awyddus hefyd i ddatblygu gweithlu cyfiawnder ieuencid cydlynol ac effeithiol. Yn y Strategaeth, amlinellwyd ein bwriad i sicrhau bod y cymwysterau proffesiynol a gefnogir gan y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid yn cael eu cydnabod gan Gyngor Gofal Cymru a bod Sgiliau er Cyfiawnder yn cydnabod anghenion sgiliau a hyfforddiant arbennig y gweithlu cyfiawnder ieuencid yng Nghymru.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Mae data gan wasanaethau troseddau ieuencid yng Nghymru'n dangos bod amllder aildroseddu ymysg plant a phobl ifanc wedi disgyn o 44 y cant yn 2005 i 30 y cant yn 2008.¹
- Rydym wedi sicrhau bod gan y Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol ran allweddol i'w chwarae wrth leihau aildroseddu gan blant a phobl ifanc. Mae Partneriaethau Diogelwch Cymunedol yn gyfrifol am ddosbarthu'r Gronfa Ddiogelwch Gymunedol drwy nodi anghenion lleol a phwyso a mesur gofynion. Rydym yn mynnu hefyd fod cadeiryddion y Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol, y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a bwrdd rheoli'r gwasanaeth troseddau ieuencid yn llofnodi cynlluniau gwario lleol ar gyfer y gronfa hon; mae hyn yn gwneud yn siŵr fod yr holl bartneriaethau perthnasol yn cydnabod ac yn rhannu'r un agenda ar gyfer cyflenwi gwasanaethau effeithiol i'r rhai sydd wedi troseddu.

¹ Pan edrychwn ar aildroseddu o fewn y tri mis cyntaf wedi euogfarn a chymharu carfan o bobl ifanc yn 2005 â charfan debyg yn 2008.

- Rydym wedi sicrhau hefyd fod y gofynion cynllunio strategol ar gyfer gwasanaethau cyfiawnder ieuencid yn gydnaws â'r rhai ar gyfer y Cynllun Plant a Phobl Ifanc. Mae'n ofynnol dan y Cynllun Plant a Phobl Ifanc a Chynllun Cyfiawnder Ieuencid Cymru y cyfeirir at waith y ddwy bartneriaeth er mwyn hyrwyddo mynediad rhywyddach at wasanaethau cyffredinol i rai sydd o fewn y system cyfiawnder ieuencid.
- Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru'n cefnogi rhyw 50 o raglenni y flwyddyn o'i Chronfa Cymunedau Mwy Diogel £4.5m ar gyfer Timau Troseddau Ieuencid sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc sy'n cyflawni dedfrydau cymunedol. Mae grant ymarfer effeithiol y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid yn darparu rhyw 30% o gyllid ar gyfer gwasanaethau cyfiawnder ieuencid yng Nghymru. Bydd y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid yn monitro cyflenwad gwasanaethau cyfiawnder ieuencid yng Nghymru. Mae'n darparu cefnogaeth i wella ymarfer trwy ei dîm yng Nghymru a thrwy ymgynghorwyr gwella perfformiad cenedlaethol. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru'n monitro cyflenwad y Gronfa Cymunedau Mwy Diogel ac yn comisiynu NACRO Cymru i wneud ymchwil i'r modd y cyflenwir cyfiawnder ieuencid yng Nghymru ac i roi cefnogaeth uniongyrchol i Dimau Troseddau Ieuencid.
- Rydym wedi sefydlu'r Gorchymyn Atgyfeirio fel ymyriad credadwy ac effeithiol i rai sy'n ymddangos yn y llys am y tro cyntaf. Mae hyn yn golygu partneriaeth rhwng gwirfoddolwyr cymunedol, Timau Troseddau Ieuencid a dedfrydwyr sy'n dyfeisio cynllun gweithredu ar gyfer pobl ifanc sydd wedi'u cael yn euog o drosedd gyntaf rhy ddifrifol i ddelio â hi y tu allan i'r llys.
- Rydym hefyd wedi cyflenwi'r Rhaglen Goruchwyliaeth a Gwyliadwriaeth Ddwys fel dewis amgen cadarn yn lle cadw yn y ddalfa a dedfrydau carcharol.
- Er mwyn rhoi sylw i anghenion ieuchyd meddwl rhai o fewn y system cyfiawnder ieuencid, bu i ni osod targed darged pendant i sicrhau bod cynghorwyr ieuchyd meddwl ar gael i bob Tîm Troseddau Ieuencid.
- Rydym wedi meithrin proffesiynoldeb y gweithlu cyfiawnder ieuencid trwy greu fframwaith cymwysterau cenedlaethol i'r sector hwn. Erbyn Ebrill 2006, roedd dros 80 y cant o ymarferwyr yng Nghymru wedi dechrau cymhwyster cyfiawnder ieuencid o fewn fframwaith cymwysterau cenedlaethol y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid. Yn y cyfnod o Ebrill 2006 i Fawrth 2008, bu 383 yn rhagor o ymarferwyr, rheolwyr a gwirfoddolwyr ar gwrs cymhwyso neu hyfforddi a ariannwyd gan y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Lleihau aildroseddu yw un o nodau corfforaethol y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid dan Gytundeb Gwasanaeth Cyhoeddus 23 (gwneud cymunedau'n fwy diogel) ac mae'n un o'r set o fesuriadau canlyniadau dan y Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc.

Er y cafwyd gwir ostyngiadau yn amllder a difrifoldeb aildroseddu gan ieuencid yng Nghymru, sylweddolwn fod angen gwneud mwy. Yn wyneb dirywiad economaidd, bydd yn her cyrraedd ein targed o leihau aildroseddu gan ieuencid 10% ymhellach rhwng 2008 a 2011. Er hynny, yr ydym yn dal i fod yn bwylllog obeithiol y gallwn sicrhau'r gostyngiad hwn.

Byddwn:

- yn gweithio gyda Chomisiynydd Plant Cymru i brif-ffrydio a mewnlannu trefn o ymgynghori a sicrhau cyfranogiad plant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid
- yn cynorthwyo gwasanaethau troseddwyd ifanc i weithredu'r Dull Graddedig² yng Nghymru, yn barod ar gyfer dechrau'r Gorchymyn Adsefydlu Ieuenctid.³ Bydd hyn yn rhoi i wasanaethau troseddwyd ifanc, ynadon a barnwyr ystod eang o ddewisiadau dedfrydu er mwyn creu pecynnau pwrpasol o ymyriad i ddellio ag ymddygiad troseddol
- yn atgyfnerthu'r ddarpariaeth iechyd meddwl i rai sydd yng ngofal gwasanaethau troseddwyd ifanc drwy ddatblygu Timau Fforensig Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc
- yn goruchwyllo a gweithredu'r agweddau hynny o becyn dwys y *Cynllun Gweithredu ar Droseddau Ieuenctid* sy'n berthnasol i Gymru drwy'r Pwyllgor Lleihau Aildroseddu, is-grŵp i Bwyllgor Cyfiawnder Ieuenctid Cymru
- yn nodi a lledaenu arferion nodadwy a ddaw i'r amlwg, drwy ddadansoddi Cynlluniau Cyfiawnder Ieuenctid Cymru a gweithio gyda gwasanaethau troseddwyd ifanc
- yn parhau i ariannu NACRO Cymru er mwyn cefnogi gwella perfformiad ac ymarfer yng ngwasanaethau troseddwyd ifanc Cymru
- yn sicrhau y caiff cymwysterau proffesiynol i ymarferwyr cyfiawnder ieuenctid eu hintegreiddio â'r rhai i'r gweithlu plant ehangach ac y'u cefnogir gan Gyngor Gofal Cymru
- yn sicrhau bod datblygiad Timau Integredig Cynnal Teuluoedd yn ategu gwaith y gwasanaethau troseddwyd ifanc
- yn cefnogi Sgiliau er Cyfiawnder i wella hyfforddiant yn y sector cyfiawnder drwy ddefnyddio safonau galwedigaethol cenedlaethol, cymwysterau galwedigaethol cenedlaethol a dysgu trwy weithredu i reolwyr cyfiawnder ieuenctid.

---

² Gweler www.yjb.gov.uk/scaledapproach

³ Gweler www.yjb.gov.uk/yro

BLAENORIAETH 3: CADWRAETH DDIOGEL LLE BO ANGEN, YN ARWAIN AT ADSEFYDLU EFFEITHIOL

Amcanion Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan 2004

Yn y Strategaeth, deliwyd â'r system cyfiawnder ieuencid fel continwrm y mae'n rhaid iddo roi sylw i freguster plant a phobl ifanc sy'n troseddu a'r risg y mae eu gweithredoedd yn ei beri i eraill. Lle mae'r troseddau'n rhai difrifol neu lle mae pobl ifanc yn troseddu dro ar ôl tro, gall y continwrm hwn gynnwys cyfnod mewn llety diogel. Lle bynnag y bo modd, fodd bynnag, dylai'r llwybr i gadwraeth ddechrau gydag ymgais i ddefnyddio dedfrydau cymunedol cadarn yn hytrach. Rhaid inni sicrhau bod gan ddedfrydwyr ym mhob rhan o Gymru hyder llawn yng ngallu eu gwasanaeth troseddwy'r ifanc lleol i weithredu cosbau cymunedol yn effeithiol ac yn llym.

Fodd bynnag, pan fydd pob dewis arall wedi'i ddisbyddu efallai y bydd yn rhaid wrth gadwraeth. Lle digwydd hyn, dylai ddigwydd mewn amgylchedd sy'n rhoi blaenoriaeth i ddiogelu ac sy'n hybu adferiad gan arwain at adsefydlu llwyddiannus yn y gymuned. Mae hyn yn cynnwys eu cadw'n agos at adref ac mewn cysylltiad â gwasanaethau yng Nghymru a all hwyluso ailymuno'n llwyddiannus mewn addysg, llety a chyflogaeth.

Er gwaetha'r ffaith y cwtogir ar eu rhyddid, rhaid i blant a phobl ifanc sy'n mynd i gadwraeth allu cael ystod debyg o hawliau a breintiau i'r hyn y dylent ei fwynhau yn eu cymunedau. Dylent allu gwneud dewisiadau er mwyn cynnal eu hunaniaeth ddiwylliannol, gan gynnwys yr iaith y dymunant gyfathrebu a dysgu ynddi.

Am y rhesymau hyn, yn y Strategaeth, ein hegwyddor oedd y dylai plant a phobl ifanc o Gymru sy'n treulio cyfnod mewn cadwraeth wneud hynny o fewn amgylchedd sy'n cynnal eu cysylltiad â'u teuluoedd a'u cymunedau. Lle bo modd, roeddem yn awyddus i hyn gael ei gyflawni drwy ehangu'r cyfleusterau diogel i bobl ifanc yng Nghymru i fodloni'r galw.

Yn y Strategaeth pwysleisiwyd hefyd yr angen i ddarparu pecynnau adsefydlu effeithiol i bobl ifanc yn dilyn cyfnod yn y ddalfa. Yn enwedig, pwysleisiwyd yr angen i roi sylw i anghenion llety, addysg, hyfforddiant a chyflogaeth.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Mae nifer y plant a phobl ifanc o Gymru mewn cadwraeth wedi disgyn o ryw 185 yn Ebrill 2004 i 143 yn Chwefror 2009.

- Er mwyn cyflawni ein hymrwymiaethau, yr ydym wedi ceisio rheoli'r cyflenwad a'r galw am lefydd mewn cadwraeth; drwy gynyddu dedfrydau cymunedol fel dewis amgen cadarn yn lle cadwraeth, a thrwy ehangu nifer y llefydd diogel yng Nghymru o 43 yn 2004 i 79 yn 2008.
- Rydym wedi cyflwyno'r Rhaglen Goruchwyliaeth a Gwyliaidwriaeth Ddwys i bob tîm troseddau ieuenctid yng Nghymru. Mae hyn yn darparu rhaglen 25 awr yr wythnos i bobl ifanc o ymyriadau addysgiadol, hyfforddiant ac ymddygiadol gyda'r bwriad o hyrwyddo cynhwysiant ac adsefydlu. Mae'r Rhaglen wedi darparu i'r llysoedd ddedfryd amgen gredadwy yn lle cadwraeth i blant a phobl ifanc ledled Cymru.
- Er mwyn sicrhau'r llysoedd y caiff plant a phobl ifanc sy'n gwneud eu dedfrydau yn y gymuned eu dal i gyfrif am ganlyniadau eu hymddygiad troseddol mewn modd adeiladol, yr ydym wedi hybu defnyddio ymyriadau adfer a gwneud iawn. Rydym wedi ariannu nifer o brosiectau gwneud iawn a gwaith di-dâl gan ddefnyddio Cronfa Cymunedau Mwy Diogel Llywodraeth y Cynulliad. Mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid wedi annog pob Tîm Troseddau Ieuenctid i roi blaenoriaeth i wneud iawn a chyswllt â'r dioddefwyr fel rhan o bob cynllun dedfrydu.
- Rydym wedi ehangu'r ddarpariaeth o lefydd cadw yng Nghymru. Bellach mae 28 o welyau ychwanegol yn Sefydliad Troseddau Ifanc Parc a chynlluniau i roi tri gwely arall yng Nghartref Plant Diogel Hillside. Yn 2001 roedd digon o lefydd diogel yng Nghymru ar gyfer rhyw 9% o bobl ifanc Cymru a ddedfrydwyd i'w cadw dan glo; erbyn 2004 roedd hyn wedi cynyddu i 22%, ac erbyn Ebrill 2009 cafwyd cynnydd pellach i ryw 57%.
- Rydym wedi talu am Raglenni Adsefydlu ac Ôl-ofal i gynorthwyo adsefydlu pobl ifanc sy'n dod allan o gadwraeth. Mewn pedair ardal Strategaeth yng Nghymru, mae'r rhaglenni hyn yn delio â'r bobl ifanc fwyaf bregus sy'n dod allan o'r ddalfa; yn enwedig lle mae camddefnyddio sylweddau wedi cyfrannu at eu hymddygiad troseddol. Rydym wedi sicrhau hefyd fod y Rhaglen Goruchwyliaeth a Gwyliaidwriaeth Ddwys ar gael i'r rhai sy'n gadael cadwraeth er mwyn cefnogi plant a phobl ifanc yn ystod rhan gymunedol eu dedfrydau ar y cyfle cyntaf.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Er gwaethaf llwyddiannau wrth leihau'r galw a chynyddu'r cyflenwad o lefydd, cydnabyddwn fod gormod o blant a phobl ifanc o Gymru o hyd yn cael eu dedfrydu i gadwraeth a bod yn rhaid dal gormod ohonynt y tu allan i Gymru. Mae'r ganran o'r rhai a ddaw ger bron y llys a gaiff y dedfrydau mwyaf difrifol yn anghyson ar draws Cymru. Mewn rhai ardaloedd mae nifer anghymesur o bobl ifanc yn cael eu dedfrydu i gadwraeth.

Er ein bod wedi gweld gostyngiad mewn aildroseddu a llai'n dod i mewn i'r system cyfiawnder ieuenctid, mae hyder y cyhoedd yn y system cyfiawnder troseddol yn dal i fod yn ystyfnig o isel. Mae'n bosibl fod y diffyg hyder hwn wedi'i adlewyrchu yn y llysoedd. Rhaid inni weithio'n galetach i sicrhau y gall dedfrydwyr ateb pryderon y cyhoedd mewn modd sy'n caniatáu i bobl ifanc sydd wedi troseddu gael eu cadw yn eu cymunedau.

Er ein bod wedi cymryd camau cyntaf i ddarparu amgylchedd dysgu priodol i blant a phobl ifanc o Gymru, rydym yn awyddus i wneud mwy i wneud iawn am y diffygion addysgol a gyrfaol a all ddigwydd pan gânt

eu gosod mewn cyfleusterau diogel yn Lloegr. Gall hyn greu cryn her i'r bobl ifanc hyn wrth iddynt ddod i ddiwedd eu tymor yn y ddalfa. Nid yw agweddau pwysig ar becyn adsefydlu llwyddiannus bob amser ar gael i blant a phobl ifanc sy'n gadael cadwraeth. Yn rhy aml, aiff cyfnodau amser annerbyniol o faith heibio rhwng eu rhyddhau a galluogi iddynt gael mynediad at wasanaethau.

Byddwn:

- drwy'r Pwyllgor Cadwraeth ac Adsefydlu newydd, yn gweithio gyda Nacro Cymru i wneud astudiaeth gymharol o ardaloedd lle ceir ffigurau cadwraeth uchel ac isel yng Nghymru; gan ddefnyddio'r wybodaeth hon byddwn yn cynnig her a chefnogaeth i ardaloedd lle caiff cyfrannau cyson uchel o bobl ifanc eu dedfrydu i gadwraeth
- yn hybu ehangu rhaglenni adsefydlu i holl ardaloedd y gwasanaeth troseddau ieuenctid yng Nghymru
- yn cynyddu nifer y gwelyau a ddarparwn yng Nghartref Plant Diogel Hillside, gan barhau i archwilio sut y gallwn sicrhau mwy o ddarpariaeth yn y Gogledd
- yn gweithredu'r Cynllun Iaith Gymraeg ym mhob sefydliad diogel sy'n cartrefu plant a phobl ifanc o Gymru
- yn sefydlu gwasanaeth mewn-gymorth iechyd meddwl i Sefydliad Troseddau Ifanc y Parc
- trwy ein dadansoddiad o Gynlluniau Cyfiawnder Ieuenctid Cymru a'n gwaith gyda Thîm Troseddau'r Swyddfa Gartref, yn lledaenu arferion a ddaw i'r amlwg i hyrwyddo ffyrdd o hybu hyder y cyhoedd yn y system cyfiawnder troseddol
- yn datblygu, cyhoeddi a gweithredu strategaeth datblygu gweithlu ar gyfer yr ystad ddiogel
- yn gweithredu camau yn y cynllun cyflenwi hwn yn gysylltiedig â gwella mynediad at addysg a chyflogaeth, llety a gwasanaethau camddefnyddio sylweddau, er mwyn hyrwyddo adsefydlu effeithiol
- yn gweithio gyda'r Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i ddiffinio pecyn disgwylidig o gefnogaeth i blant a phobl ifanc sy'n gadael cadwraeth yng Nghymru a rhai sy'n dychwelyd ar ôl cyfnod mewn cadwraeth yn Lloegr.

BLAENORIAETH 4: CYNYDDU YMGYSYLLTIAD Â DYSGU A CHYFLOGAETH

Amcanion Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan 2004

Yn y Strategaeth cydnabuom bwysigrwydd dysgu a chyflogaeth fel moddion i atgyfnerthu gwydnwch plant a phobl ifanc i'w cadw rhag troseddu. Roeddem yn awyddus i sicrhau bod trefniadau addysg a hyfforddiant yn eu lle i bobl ifanc o fewn y system cyfiawnder troseddol sy'n ateb eu hanghenion.

Un o'r ffyrdd o gyflawni hyn oedd sicrhau y caiff pobl ifanc o fewn y system cyfiawnder ieuenctid yr un hawl i arweiniad adrysgol â rhai y tu allan. Roeddem yn awyddus hefyd i safon addysgol pawb a ddeuai i gadwraeth gael ei hasesu a chael sylw. Er mwyn hwyluso adsefydlu sefydlog ac effeithiol, anogwyd gwasanaethau troseddwy'r ifanc i sicrhau bod cyngor gyrfael ar gael i rai sy'n gadael cadwraeth.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Gyda'n gilydd rydym wedi darparu cyllid ledled Cymru i adeiladu'r math o waith partneriaeth sydd ei angen i sicrhau darpariaeth i blant a phobl ifanc sydd wedi ymddieithrio oddi wrth ddysgu. Mae gan bob tîm troseddau ieuenctid yng Nghymru swyddog addysg, sy'n bennaf gyfrifol am drefnu mynediad i gyfleon dysgu a chyflogaeth priodol i'r plant a phobl ifanc sydd yn eu gofal. Gyda chymorth yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid wedi dosbarthu oddeutu £470,000 y flwyddyn i brosiectau *Cadw Pobl Ifanc Ynghlwm (Keeping Young People Engaged)* i sicrhau y rhoddir sylw i anghenion dysgu rhai o fewn y system cyfiawnder ieuenctid wrth iddynt drosglwyddo allan o ofal y gwasanaeth troseddau ieuenctid.
- Rydym wedi archwilio ym mha ffyrdd y gall cefnogaeth a mentora unigol i blant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid gael eu defnyddio i leihau tebygolrwydd aildroseddu. Er enghraifft, treialwyd prosiect cefnogaeth bersonol mewn cadwraeth gan yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau mewn dau awdurdod lleol i alluogi pobl ifanc a oedd yn cael eu dal yn Sefydliadau Troseddwy'r Ifanc Ashfield a Stoke Heath i gael eu hawliau o safbwynt addysg a hyfforddiant ac i gynorthwyo'r trosglwyddiad o gadwraeth i'r gymuned.
- Yn 2007 gwnaethom adolygiad o'r ddarpariaeth Gymraeg yn yr ystad ddiogel, yn dilyn argymhelliad gan y Pwyllgor Dethol ar Faterion Cymreig. Cadarnhaodd a thanlinellodd hyn bwysigrwydd nodi a darparu gwasanaethau i blant a phobl ifanc Cymraeg eu hiaith. Mae'n anodd i blant a phobl ifanc ddal ati i ddysgu pan symudant o'r gymuned i'r ddalfa; gwaethygir hyn trwy fod dan reidrwydd i wneud y dysgu hwnnw mewn ail iaith, lle cyfyngir ar y gallu i ddefnyddio geirfa lawn ac i fynegi syniadau. At hynny, lle nad yw staff yr ystâd ddiogel yn deall hyn ac yn darparu ar ei gyfer, gall teimladau o ynysrwydd a rhwystredigaeth godi.

- Yn ogystal â chynyddu nifer y llefydd diogel yng Nghymru, gan gydnabod anghenion arbennig plant a phobl ifanc Cymru yn yr ystad ddiogel, yn enwedig y rhai a gedwir yn Lloegr, rydym wedi ymgymryd â rhaglen waith i wella'r cyfleusterau sydd ar gael yn y sefydliadau diogel sy'n eu cartrefu amlaf.
- Yn Sefydliad Troseddwy Ifanc Ashfield, caiff dosbarthiadau wythnosol ar yr iaith Gymraeg a diwylliant Cymru eu cynnal bellach gan diwtoriaid sydd wedi hyfforddi ar gyfer y rôl hon ym Mhrifysgol Caerdydd. Dan bolisi amrywiaeth a chydaddoldeb Sefydliad Troseddwy Ifanc Stoke Heath, caiff pobl ifanc nid yn unig fynychu dosbarthiadau Gymraeg a diwylliant Cymru; gallant hefyd gymryd arholiadau sgiliau sylfaenol a TGAU trwy gyfrwng y Gymraeg.
- Mae APADGOS wedi ariannu ystod o brosiectau cyfranogi ledled yr ystad ddiogel yng Nghymru a Lloegr sydd wedi hyrwyddo mynediad at y mathau o ddefnyddiau addysgol, gwybodaeth, cyngor ac arweiniad y mae pobl ifanc wedi dweud wrthym fod arnynt eu heisiau. Mae hyn wedi'n helpu ni i ddatblygu llyfrgelloedd ac adnoddau sydd erbyn hyn yn cynnwys cyfeiriad at ddiwylliant a threftadaeth Cymru, yn ogystal â deunyddiau dwyieithog sy'n rhoi sylw i faterion fel llythrennedd ariannol.
- Er mwyn dangos ein hymrwymiad i wella dysgu i rai sydd yn y system cyfiawnder ieuenctid yng Nghymru, rydym wedi gweithio gydag APADGOS i sefydlu 'menter ddysgu' barhaol i sicrhau y caiff plant a phobl ifanc well cyfle i gael yr hyn y mae ganddynt hawl iddo mewn addysg, hyfforddiant, cyflogaeth a gwybodaeth, cyngor ac arweiniad.
- Rydym wedi atgyfnerthu'r gwelliannau hyn trwy ddarparu gwasanaeth eiriolaeth annibynnol a gweithiwr Gyrfa Cymru llawn-amser yn Sefydliad Troseddwy Ifanc y Parc. Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnig cymorth i blant a phobl ifanc os dymunant wneud cwynion neu os oes arnynt angen cyngor, ac yn sicrhau y dechreuir cynllunio ar gyfer byd gwaith cyn y dyddiad rhyddhau.
- Rydym wedi gwneud yn siŵr hefyd fod gan weithwyr cyfiawnder ieuenctid proffesiynol ffyrdd o gyfrannu at anghenion dysgu ehangach y rhai sydd yn eu gofal mewn modd sy'n hwyluso nodi anghenion dysgu unigolion yn barhaus a chyflenwi gwasanaethau addas iddynt. Gyda'n gilydd, rydym wedi datblygu canllawiau addysgol penodol i gartrefi plant diogel yng Nghymru ac mae APADGOS wedi datblygu cynllun dysgu unigol y gellir ei ddefnyddio gan dimau troseddau ieuenctid a'r ystâd ddiogel i helpu trosglwyddo gwybodaeth allweddol rhwng gweithwyr proffesiynol yn ddiagramgydd.
- Mae Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan, a ariennir ar y cyd gan Lywodraeth y Cynulliad a'r pedwar heddlu, wedi'i sefydlu ac yn cael ei chyflwyno bellach ar y cyfnodau allweddol mewn 97 y cant o ysgolion cynradd ac uwchradd a nifer o unedau atgyfeirio disgyblion ar draws Cymru. Nod y rhaglen hon yw darparu rhaglen graidd o wybodaeth gywir, gyson a chredadwy i gadw plant a phobl ifanc rhag ymddwyn mewn modd a allai arwain at ymwneud â'r system cyfiawnder ieuenctid.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Rydym wedi gweithio'n galed i wella canlyniadau addysgol i blant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid. Fodd bynnag, mae llawer mwy i'w wneud i sicrhau mynediad i gyfleon priodol o ran dysgu a chyflogaeth i rai sy'n gadael cadwraeth neu sy'n cyflawni cosbau cymunedol.

Ers 2002 rydym wedi bod yn monitro i ba raddau y caiff plant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid eu hawliau cyffredinol i addysg a hyfforddiant. Yn 2004/05, 73.9% oedd y gyfran o blant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid a oedd yn gallu cael addysg amser llawn, hyfforddiant a chyflogaeth. Roedd y ganran hon wedi gostwng i 65.7% erbyn 2007/08; dirywiad mewn perfformiad y gellir ei briodoli i gyfuniad o ganllawiau cofnodi caethach ar gyfer y dangosydd hwn ac anawsterau parhaus i sicrhau darpariaeth ddysgu a chyflogaeth briodol ar gyfer y grŵp hwn.

Mae'n amlwg fod gormod o ardaloedd o hyd yng Nghymru lle nad yw addysg a hyfforddiant prif ffrwd ar gael yn rhwydd i'r unigolion hyn. Er mwyn gwella hyn, byddwn:

- yn gweithio gyda Thimau Troseddau Ieuenctid a Gyrfa Cymru i sicrhau y gall plant a phobl ifanc ar bob pwynt yn eu hymwneud â'r system cyfiawnder ieuenctid, gan gynnwys rhai sydd wedi'u dal yn ystad ddiogel Lloegr, gael mynediad at gyngor gyrfaol. Caiff hyn ei oruchwylio gan y Pwyllgor Dysgu a Chyflogaeth a'r Pwyllgor Cadwraeth ac Adsefydlu
- yn gwella Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan i sicrhau y caiff rhaglen graidd wedi'i theilwra ei chyflwyno'n gynyddol i unedau cyfeirio disgyblion mewn ardaloedd lle mae'r angen mwyaf
- yn gweithio gyda Llywodraeth y DU i drosglwyddo'r cyfrifoldeb am addysg yn yr ystad ddiogel i awdurdodau lleol yng Nghymru fel rhan o'r Mesur Prentisiaethau, Sgiliau, Plant a Dysgu
- trwy'r Pwyllgor Dysgu a Chyflogaeth a chan adeiladau ar waith a gyflawnwyd gan yr APADGOS i sefydlu swydd-ddisgrifiad mwy cyflawn ar gyfer gweithwyr addysg y Strategaeth Troseddwyr Ifanc, byddwn yn datblygu canllawiau strategol i wasanaethau troseddwyr ifanc ac awdurdodau addysg lleol i sicrhau y caiff pobl ifanc o fewn y system cyfiawnder ieuenctid gynlluniau addysg unigol fel yr amlinellir yng nghanllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru *Cynnwys a Chynorthwyo Disgyblion* (cylchlythyr rhif 47: 2006); ac
- yn gweithredu ystod o fentrau a ariennir gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop i gefnogi gwasanaethau cyfiawnder ieuenctid yn eu hymdrechion i gynnwys plant a phobl ifanc mewn addysg briodol a'u helpu i symud ymlaen i fyd gwaith.

BLAENORIAETH 5: CYNYDDU MYNEDIAD I LETY ADDAS

Amcanion Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan 2004

Yn y Strategaeth nodwyd yr angen i ddatblygu ac ehangu llety priodol i bobl ifanc sydd wedi troseddu, er mwyn eu helpu i osgoi aildroseddu ac i osgoi cadwraeth. I rai 16–18 yn enwedig, gall anawsterau ynglŷn â chael a chynnal tai annibynnol gynyddu'r tebygolrwydd y byddant yn aildroseddu a lleihau'r tebygolrwydd, os digwydd hynny, y cânt eu cadw o fewn y gymuned.

Amlinellwyd ein bwriad i hyrwyddo anghenion plant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid dan drefniadau digartrefedd a chefnogi pobl lleol drwy annog gwasanaethau troseddwy'r ifanc ac awdurdodau lleol i rannu gwybodaeth briodol.

Roeddem yn awyddus hefyd i sicrhau ffordd o fonitro perfformiad yr awdurdod lleol a'r gwasanaeth troseddwy'r ifanc o ran sicrhau mynediad i lety addas i'r plant a phobl ifanc sy'n gadael cadwraeth drwy osod targedau priodol.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Yn 2004 bu i ni osod disgwyliad y dylai 100% o blant a phobl ifanc a oedd yn rhan o'r system cyfiawnder ieuenctid fod mewn llety addas. Wrth fonitro'r targed hwn rydym wedi gweld cynnydd graddol yn y gyfran o blant a phobl ifanc mewn cartrefi addas o 91.6% yn 2003/04 i 93.8% yn 2007/08.
- Rydym wedi sicrhau bod gan bob gwasanaeth troseddwy'r ifanc yng Nghymru swyddog llety penodol, gyda'r brif rôl o drefnu mynediad i dai addas i'r plant a phobl ifanc yn eu gofal ac i'w cynorthwyo i gynnal trefniadau byw sefydlog.
- Rydym hefyd wedi sefydlu'r Prosiect Datblygu Gwasanaethau Llety Effeithiol i Droseddwy'r Ifanc mewn partneriaeth â Llamau. Mae hwn wedi dechrau pennu dull Cymru gyfan ar gyfer lletya plant a phobl ifanc sydd wedi troseddu gan integreiddio gwaith y gwasanaethau troseddwy'r ifanc a gwasanaethau tai lleol.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Er bod bron i 94% o'r plant a phobl ifanc hyn mewn cartrefi boddhaol, nid yw'n dderbyniol fod y 6% sy'n weddill naill ai'n ddigartref neu mewn llety anaddas.

Er mwyn cynorthwyo'r ardaloedd lleol i ddatrys hyn, byddwn:

- yn cyhoeddi canllawiau strategol ar gyfer swyddogion llety gwasanaethau troseddwy'r ifanc ac awdurdodau lleol yng Nghymru. Arweinir hyn gan y Pwyllgor Llety a bydd yn adeiladu ar argymhellion y Prosiect Datblygu Gwasanaethau Llety Effeithiol i Droseddwy'r Ifanc
- yn gweithio gyda'r Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i sicrhau bod unrhyw becyn cymorth i blant a phobl ifanc sy'n gadael cadwraeth yn ystyried yr angen am lety sefydlog
- yn adeiladu ar y gwaith i fewnblannu anghenion plant a phobl ifanc mewn strategaethau lleol ar gyfer digartrefedd a chefnogi pobl drwy gymryd y camau perthnasol dan y Strategaeth Cefnogi Pobl Genedlaethol a'r Cynllun Digartrefedd Cenedlaethol.

BLAENORIAETH 6: MYNEDIAD AMSEROL AT WASANAETHAU SGRINIO, ASESU A THRINIAETH AM GAMDDEFNYDDIO SYLWEDDAU

Amcanion Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan 2004

Camddefnyddio sylweddau yw un o brif ragfynegyddion ymddygiad troseddol yn y dyfodol ymysg plant a phobl ifanc. Yn y Strategaeth pwysleiswyd yr angen am ymatebion lleol i gamddefnydd sylweddau ymysg plant a phobl ifanc, yn bennaf drwy waith timau gweithredu ar gamddefnydd sylweddau.

Beth rydym wedi'i gyflawni

- Yn 2004 dim ond 65.8% o'r rhai y nodwyd bod arnynt angen asesiad camddefnydd sylweddau manwl mewn timau troseddau ieuenctid a gafodd hynny o fewn pum niwrnod gwaith; erbyn Mawrth 2008 câi 88.5% eu hasesu o fewn yr amserlen hon. O'r rhai yr aseswyd bod arnynt angen ymyriad, cafodd 93.4% driniaeth o fewn 15 niwrnod gwaith; erbyn 2008 roedd hyn wedi cynyddu i 94.7%.
- Erbyn hyn gall timau troseddau ieuenctid fanteisio ar ystod o wasanaethau triniaeth camddefnydd sylweddau a gefnogir gan Gronfa Weithredu Llywodraeth y Cynulliad ar Gamddefnyddio Sylweddau a'r Gronfa Cymunedau Mwy Diogel, fel prosiect "Turnaround" INCLUDE.
- Rydym wedi sicrhau y caiff pobl ifanc sydd dan ofal statudol Tîm Troseddau Ieuenctid yng Nghymru, gan gynnwys rhai sydd wedi'u rhyddhau o'r ddalfa, i gyd eu hasesu i ganfod lefelau angen mewn perthynas â chamddefnydd sylweddau. Rydym wedi darparu cyllid gan y Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid ar gyfer darparu gwasanaeth camddefnydd sylweddau o fewn pob tîm troseddau ieuenctid yng Nghymru.
- Mae Rhaglenni Adsefydlu ac Ôl-ofal hefyd wedi targedu plant a phobl ifanc sy'n gadael cadwraeth, yn sgil troseddau cysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau, i gynnig gwell cefnogaeth adsefydlu.
- Trwy'r Gronfa Cymunedau Mwy Diogel, rydym wedi ariannu 11 o raglenni ledled Cymru i gefnogi partneriaethau lleol yn eu gwaith i fynd i'r afael â chamddefnydd sylweddau a lleihau troseddau cysylltiedig â chamddefnydd sylweddau ymysg plant a phobl ifanc.
- Cafodd dangosydd camddefnydd sylweddau'r Tîm Troseddau Ieuenctid ei gynnwys fel rhan o fframwaith rheoli perfformiad Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gamddefnydd sylweddau yn 2006. Rydym wedi monitro perfformiad ac ymarfer yn erbyn y dangosydd hwn ac wedi cario hyn ymlaen i'r cyfnod adrodd cyfredol i'r Strategaeth.

Cynlluniau Cyflenwi ar gyfer 2009–11

Er bod y perfformiad wedi gwella yn erbyn ein dangosyddion perfformiad allweddol ac er y gwaith rhagorol a wna llawer o weithwyr camddefnyddio sylweddau mewn gwasanaethau troseddwy ifanc ar draws Cymru, mae angen talu mwy o sylw i greu gwasanaeth cyson ac effeithiol ym mhob ardal. Yn *Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed – Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau Cymru 2008–2018*, nodwyd bod lefelau gwasanaeth yn amrywio ar draws Cymru; yn enwedig o ran pa mor dda y mae'r gwasanaeth troseddwy ifanc a phartneriaethau lleol yn cydweithio. Mae angen gwneud mwy i hyrwyddo a lledaenu ymarfer effeithiol sy'n bodoli ymysg gweithwyr camddefnydd cyffuriau ac atgyfnerthu ymwneud y gwasanaethau troseddwy ifanc â'r Tîmau Gweithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau.

Byddwn:

- trwy Fwrdd Gweithredu'r Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau, yn datblygu canllawiau strategol ar gyfer darparu gwasanaethau camddefnydd sylweddau i blant a phobl ifanc yng ngofal gwasanaethau troseddwy ifanc
- yn ystyried canfyddiadau ac argymhellion adolygiad o'r ddarpariaeth gwnsela i gamddefnyddwyr sylweddau, gyda golwg ar sicrhau bod gwasanaethau cwnsela ar gael yn rhwyddach, gan gynnwys rhai i blant a phobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuenctid
- yn annog Partneriaethau Diogelwch Cymunedol a Thîmau Asesu Camddefnydd Sylweddau i fabwysiadu'r model adsefydlu ac ôl-ofal a chynorthwyo i'w weithredu lle dilynir y trywydd hwn
- yn ystyried arfarniad y Prosiect 'Turnaround' i fod yn sail ar gyfer cynllunio gwasanaethau effeithiol
- yn gweithio i fewnblannu dangosyddion perfformiad ar gamddefnydd sylweddau yn y fframwaith perfformiad newydd i Fyrddau Iechyd Lleol
- yn defnyddio'r cyfleon a gynigir gan ad-drefniad y GIG i gynllunio a chydgysylltu llwybrau triniaeth yn well i blant a phobl ifanc.

Gellir cael copïau pellach o'r adroddiad hwn gan:

Ffôn 0870 120 7400
neu Ffacs 0870 120 7401

Cod Stoc
B424

Youth Justice Board
Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid

Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid Cymru a Lloegr

www.yjb.gov.uk

ISBN
978-906139-61-2